

Maica Domnului în Filocalie

Mrd. Liviu PETCU

1. Maica Domnului și sfinții

În Biserica Ortodoxă învățătura despre Maica Domnului ocupă un loc important, deoarece stă în strânsă legătură cu învățătura despre Iisus Hristos, despre mântuirea neamului omenesc și despre împăcarea omului cu Tatăl Ceresc.

În cele ce urmează, vom încerca să medităm despre Maica Domnului – „prea-filocalica Mireasă”¹, având la bază scrierile Părinților răsăriteni cuprinse în cele douăsprezece volume din Filocalia românească.

Referirile explicite din Filocalie la Maica Domnului sunt puține la număr și destul de succinte. Cu toate acestea, Părinții filocalici au meditat adânc încă de la început asupra semnificațiilor ascunse referitoare la Maica Domnului. Cu toate că nu-și propun să dezvolte pe această temă studii sistematice de dogmatică, ei ne-au transmis învățături însemnate în scrierile și cuvântările lor despre „preane-prihănită și preacurata Fecioară”². Când vorbesc despre Maica Domnului, Părinții folosesc cuvintele cele mai bogate în cuprins, de o rară frumusețe poetică și profundă teologie, iar toată această bogăție și frumusețe nu pot fi înțelese decât duhovnicește, prin acceptarea paradoxalului, miraculosului, așa cum au fost transmise Bisericii prin Tradiție. Scrisul lor, deși pare, nu este hiperbolic, nu este țesut din exagerări poetice, pentru că nu exprimă mai mult decât este ea în realitate, toate evenimentele scripturistice din viața Sfintei Fecioare intrând în sfera neobișnuitului, care covârșește cuvântul și gândul.

Cuvintele Părinților sunt imne de laudă și de mulțumire către Maica Domnului sau cuvinte adresate ucenicilor pentru a le spune ceea ce este dificil de exprimat. Sunt „frânturi din pâinea inimii, gesturi și fapte în duh, gânduri de viață, mărturisite pentru o anume clipă și împrejurare și parcă sortite să fie acoperite de uitare. Dar, adeseori, după multă trecere de timp, s-au întors, fără voie, aduse, ridicate în aducerea aminte a celor ce le-au moștenit și așa s-au păstrat, puse în slovă”³.

---

¹ Ieroschim. Daniil Sandu Tudor, *Imn Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu*, Icos VII, în vol. *Scrieri I*, Editura Christiana, București, 1999, p. 43.

² Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântări morale*, cuv. 9, în „Filocalia rom.”, vol. VI, pp. 138-139.

³ Ieroschim. Daniil Sandu Tudor, *Dumnezeu-Dragoste*, Editura Christiana, București, 2000, p. 161.

Pentru a se apropia cineva de sfințenia celei mai cinstite decât Heruvimii, se cere, înainte de toată curăția, sfințenie. Deci, singurii în măsură să ne învețe despre Născătoarea de Dumnezeu, prin toate descoperirile minunilor celei mai mărite fără de asemănare decât Serafimii, sunt sfinții, care, prin curăția lor, au dobândit „minteia lui Hristos” (I Corinteni 2, 16). Acest lucru le cuprinde pe toate⁴.

Sfânta Fecioară Maria se bucură în Ortodoxie de o deosebită cinstire, de o supracinstire, adică de o cinstire care întrece pe a tuturor sfinților, chiar și pe a ucenicilor Mântuitorului, căci ucenicii cei mai apropiați au petrecut numai câțiva ani cu El, dar ea a fost și a rămas cu El de la început până la sfârșit.

Maica Domnului este vârful piramidei creaturii, este cea mai înaltă din toată făptura văzută și nevăzută, pentru că ea nu numai că este mai slăvită decât toți oamenii, ci este „mai cinstită decât Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii”. Ea este cu adevărat plină de daruri.

Părinții filocalici o laudă pe Maica Domnului pentru că ei, cu ochii cei curați ai inimii lor, au văzut-o mai apropiată decât orice făptură de Fiul ei și nedespărțită de El. Cu cât iubeau mai mult pe Dumnezeu, cu atât mai mult iubeau și cunoșteau pe Născătoarea de Dumnezeu. Iubirea Sfinților Părinți față de Maica Domnului a fost rod al cunoașterii, admirației și recunoștinței.

Uneori îi vedem întâlnindu-se la niveluri teologice înalte, pentru noi cei mulți de neînțeles, exprimându-se într-un limbaj tainic, îngeresc, neaccesibil celor neinițiați⁵.

Sfântul Simeon Noul Teolog ne învață că noi suntem fii ai Născătoarei de Dumnezeu și frați ai lui Hristos, căci „precum Fiul ei și Dumnezeu S-a făcut Hristos și Dumnezeul nostru, dar a fost și fratele nostru, așa și noi, o, negrăită iubire de oameni!, ne facem fii ai Născătoarei de Dumnezeu, Maica Lui, și frați ai lui Hristos. Căci toți sfinții sunt aceasta prin nunta cea preaneprihănită și preanecunoscută săvârșită cu ea și în ea, datorită căreia Fiul lui Dumnezeu e din ea și sfinții sunt din El”⁶.

Cinstirea Maicii Domnului trebuie să aibă un corespondent real în viața noastră, noi fiind chemați să-L întrupăm duhovnicește pe Mântuitorul, în sufletul nostru. Tot Sfântul Simeon menționează că Maica Domnului L-a născut trupește pe Hristos, în chip de negrăit și fără bărbat, iar sfinții toți Îl au ca unii ce L-au zămislit pe El după har și după dar: „încetând ea să zămislească și să nască, Fiul ei a născut și naște în fiecare zi pe cei ce cred în El și păzesc sfintele Lui porunci”⁷. Deci și ei îl nasc pe El, și El se naște în ei, și ei se nasc în El. Noi nu îl zămislim pe El în chip trupesc, cum L-a zămislit Maica Domnului, ci înțelegător și ființial și-L avem în inimile noastre pe Însuși Acela pe care L-a zămislit și Fecioara Maria. Sfântul Simeon continuă: „Fiecare din noi, oamenii, credem în El, Fiul lui Dumnezeu și Fiul pururea Fecioarei și Născătoarei de Dumnezeu Maria și, crezând, primim cuvântul despre El cu credință în inimile noastre; ca urmare,

⁴ Teoclit Dionisiatul, *Maica Domnului în teologia și iconografia Sfinților Părinți*, trad. Cristina Rogobete și Adrian Marinescu, Editura Bizantină, București, 2002, p. 23.

⁵ *Ibidem*, p. 47.

⁶ Sf. Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, p. 143.

⁷ *Ibidem*, p. 143.

mărturisindu-L cu gura și pocăindu-ne îndată din suflet de fărădelegile săvârșite de noi mai înainte, precum a intrat Dumnezeu Cuvântul Tatălui în pântecul Fecioarei, așa Cuvântul se află și în noi ca o sământă⁸.

Referitor la acest text, Părintele Dumitru Stăniloae arată că „este o legătură între cuvântul rostit de Cuvântul dumnezeiesc și între acest Cuvânt ca persoană. Când e primit cuvântul Lui cu credință, vine la noi prin acest cuvânt Însuși Cel ce-L rostește ca persoană și crește în noi pe măsură ce credem și adâncim mai mult cuvintele Lui și ne facem asemenea Lui asimilându-L în conținutul Lui, comunicat nouă prin cuvânt. Prin cuvântul rostit de Cuvântul dumnezeiesc, vine în noi însăși puterea persoanei Lui, care ne modelează după chipul Lui. Aici e o deosebire mare între ortodocși și protestanți. Ei despart cuvântul rostit sau scris de Dumnezeu de Cuvântul lui Dumnezeu ca persoană și de puterea Lui⁹.

Sfântul Simeon ne mai învață că numai dacă avem sufletele noastre „fecioare și curate” și crezând din tot sufletul și căindu-ne cu căldură, zămislim, cum s-a spus, pe Cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre, ca Fecioara. Și precum pe ea nu a topit-o focul dumnezeiesc fiindcă era preaneprihănită, așa nici pe noi nu ne topește dacă avem inimile curate și neprihănite, ci „se face în noi rouă din cer și izvor de apă, și râu de viață nemuritoare¹⁰. Referitor la aceasta, Părintele Stăniloae menționează: „Căldura sufletului curat primind cuvântul Cuvântului face sufletul ca o pastă moale în care ia chip în mod ușor însăși persoana celui ce comunică cuvântul¹¹.

După ce Cuvântul lui Dumnezeu S-a întrupat din Fecioara Maria și S-a născut din ea trupește în chip de negrăit și mai presus de cuvânt, fiindcă nu se mai poate întrupa sau naște trupește iarăși din fiecare din noi, ne împărtășește spre mâncare Trupul Său preacurat, pe care l-a luat din trupul neprihănit al Preacuratei Născătoarei de Dumnezeu. Mâncând Trupul Lui, cei care îl mănâncă cu vrednicie, Îl au întreg în ei pe Dumnezeu Cel întrupat, pe Însuși Fiul lui Dumnezeu și Fiul Preacuratei Fecioare Maria, Care șade de-a dreapta lui Dumnezeu și Tatăl¹². Hristos nu ia trup din sfinți, ci le împărtășește lor Trupul Său îndumnezeit.

Deci Maica Domnului este „Stăpâna și Împărăteasa și Doamna tuturor sfinților, iar sfinții toți sunt slujitorii ei, precum Maica este a lui Dumnezeu. Pe de altă parte, sunt fiii ei, întrucât se împărtășesc din preacuratul trup al Fiului ei¹³.

Toți sfinții sunt rudeniile ale ei în chip întreg: pentru că au rudenia din același lut și din același suflet, pentru că au comuniune și părtășie cu ea prin trupul luat din ea și pentru că prin sfințenia ce se înfăptuiește în ei după Duh, fiecare are în sine prin ea pe Dumnezeu tuturor zămislit în sine, precum L-a avut și ea. Deși L-a născut și trupește, dar L-a avut întreg în sine totdeauna și-L are și acum și pururea, și duhovnicește, și-L are la fel, în chip nedespărțit¹⁴.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Filocalia rom.*, vol. VI, p. 144, notă.

¹⁰ Sf. Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, p. 144.

¹¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 145, notă.

¹² Sf. Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, p. 144.

¹³ *Ibidem*, p. 145.

¹⁴ *Ibidem*, p. 146.

Sfântul Grigorie Palama, teolog filocalic, mărturisește că de mic copil a avut întotdeauna pe Maica Domnului ca apărătoare, căreia i-a împletit cuvinte de laudă care sunt adevărate capodopere teologice, după nenumărate descoperiri ale ei în lumina dumnezeiască. Mai târziu, la Sfântul Munte, ca ascet, rugându-se Maicii Domnului neîncetat, în repetate rânduri a văzut-o în vedenie și, prin mijlocirea ei, a primit darul teologiei¹⁵.

Sfântul Nicodim Aghioritul, care a adunat textele Părinților filocalici în colecția „Filocalia”, în limba greacă, la anul 1782, era cuprins de o nesfârșită iubire pentru Maica Domnului.

Deci sfinții au avut o dorință nepotolită de preamărire a împărătesei Cerurilor. Cu cât înțelegeau din mărețiile ei, se minunau și admirația lor se transforma în iubire manifestată în imne și cântări: „tot ce nu puteau să prindă cu mintea, ci numai cu simțirea, devenea substanță a altor tresăriri și aclamații ale sufletului”¹⁶.

Chiar prin plecarea din lume, Maica Domnului nu s-a depărtat de ucenicii și de urmașii Domnului Hristos și nu se va depărta nici de noi, ci va fi și de acum înainte rugătoare pentru toți, pentru ca și noi să avem parte de comuniunea sfinților în Împărăția lui Dumnezeu.

2. Născătoare de Dumnezeu

Pentru ca Fiul lui Dumnezeu să poată coborî printre oameni și să-și asume firea urmașilor lui Adam pentru a o înnoi dinăuntru, El trebuia să găsească în cuprinsul lumii create un vas ales apt de a deveni receptacol al divinității și de a zămislî un fiu precurat al cărui ipostas avea să fie însuși Logosul divin.

Fecioară și Maică, Făptură Umană și Mamă a Celui ce este Dumnezeu, fiică muritoare să nască pe Dumnezeu Cel fără de început, sunt paradoxuri pentru necredincioși. Dar ceea ce la oameni este cu neputință, la Dumnezeu este cu putință, legile firii fiind biruite. Fecioara Maria ia în pânțece de la Duhul Sfânt și naște pe Dumnezeu-Fiul. Referitor la aceasta, Petru Damaschinul spune: „Minunatu-s-a de aceasta cerul, și marginile pământului s-au umplut de uimire, că Dumnezeu S-a arătat oamenilor trupește și pânțelele tău s-a făcut mai cuprinzător decât cerurile. Pentru aceasta, Născătoare de Dumnezeu, pe tine te măresc cetele îngerilor și oamenilor”¹⁷.

Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu pentru că Dumnezeu-Cuvântul S-a întrupat și S-a făcut om, unindu-se la zămislire cu templul (umanitatea) pe care l-a luat din ea. Nașterea lui Iisus din Fecioara Maria depășește orice altă minune, cum ne încredințează Petru Damaschinul: „nimeni nu poate întreba despre ale Tale. Pentru că sunt mai presus de minte, fire și de înțelegere. Cu adevărat, Născătoare de Dumnezeu Te mărturisim pe Tine, cei mântuiți prin Tine, Fecioară curată, mărindu-Te împreună cetele netrupești, pentru că: «Pe Dumnezeu a-L vedea nu este cu putință oamenilor, spre care nu cutează a căuta cetele

¹⁵ Teoclit Dionisiatul, *op. cit.*, pp. 63, 64, 66.

¹⁶ *Ibidem*, p. 57.

¹⁷ Petru Damaschinul, *Învățătură duhovnicești*, în „Filocalia rom.”, vol. V, p. 86.

îngerești; iar prin Tine, Preacurată, S-a arătat oamenilor Cuvântul întrupat, pe Care mărindu-L împreună cu oștile îngerești, pe Tine te mărim...» Născătoare de Dumnezeu, tu ești viața cea adevărată, care ai odrăslit rodul vieții, singura Născătoare de Dumnezeu, ceea ce ești mai cinstită decât Heruvimii...¹⁸.

Precum putem ușor constata, dincolo de toate cele câte s-au scris despre ea, Maica Domnului rămâne „mai presus de minte și de cuvânt”, de vreme ce Dumnezeu-Cuvântul S-a unit cu ea, dar nu cum se unește cu fapăturile raționale care se fac vrednice de îndumnezeire prin energiile dumnezeiești necreate, nici după ființă, ci după ipostas¹⁹.

Sfântul Simeon Noul Teolog menționează că Maica Domnului „a fost mamă a Lui (Hristos) în chip propriu, ca una ce L-a născut... pe Acesta, în chip de negrăit și fără bărbat, trupește... Din Maica Lui preacurată a împrumutat trupul Său preacurat, dăruindu-i în schimb dumnezeirea – schimb minunat și nou... Și precum Fiul ei și Dumnezeu S-a făcut Hristos și Dumnezeuul nostru, dar a fost și fratele nostru, așa și noi... ne facem fii ai Născătoarei de Dumnezeu, Maica Lui, și frați ai lui Hristos”²⁰. Sfânta Treime a dăruit umanității pe Hristos, iar umanitatea a dăruit divinității pe Fecioara Maria, unindu-se prin ea divinitatea cu umanitatea, ea care a adus dumnezeirea pe pământ, ca să înalțe întreaga umanitate prin dumnezeire.

Deci Fecioara Maria este și Maica noastră și, prin urmare, Hristos este Fratele nostru. Așadar, prin ea, Fiul lui Dumnezeu a putut deveni om deplin și astfel, fiind asemenea în toate cu primul Adam, născut fără sământă omenească, a izbăvit de păcate pe om. În acest sens, Sfântul Simeon spune: „precum Eva cea dintâi a născut din împreunare și din sământa lui Adam și din ea și prin ea s-au născut toți oamenii, așa și Născătoarea de Dumnezeu, primind pe Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl în loc de sământă, L-a zămislit și L-a născut numai pe Unul-Născut din Tatăl dinainte de veci și Unul-Născut și întrupat din ea, în zilele de pe urmă”²¹. Numai ea, stând între Dumnezeu și oameni, L-a făcut pe Dumnezeu Fiul al omului, iar pe oameni fii ai lui Dumnezeu.

Biserica Ortodoxă a mărturisit întotdeauna și a apărut acest adevăr – că Fiul lui Dumnezeu a luat asupra Sa firea omenească din clipa zămislirii în trupul Sfintei Fecioare, trup de care nu s-a despărțit niciodată, astfel încât ea a purtat și a născut cu adevărat pe Fiul lui Dumnezeu, după natura omenească, unită ipostatic cu natura dumnezeiască.

3. Maica Domnului – preacurată

Încă din primele secole creștine, evlavia credincioșilor a înconjurat persoana Sfintei Fecioare Maria cu o cinstire care a întrecut cinstirea celorlalte persoane sfinte, fiind mai presus decât toți sfinții, deoarece ea este mai apropiată de Iisus

¹⁸ *Ibidem*, p. 95.

¹⁹ Teoclit Dionisiatul, *op. cit.*, p. 8.

²⁰ Sfântul Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, p. 144.

²¹ *Ibidem*, p. 144.

Hristos „prin unitatea teandrică dintre Maică și Fiu”²², fiind astfel „mai cinstită decât Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii”.

Din toate generațiile omenirii, Fecioara Maria a fost aleasă de Dumnezeu ca vas scump al întrupării Domnului. Maica Domnului este „cea mai înaltă făptură desăvârșită, pârga Bisericii, inima și esența ei”²³, ea fiind dăruită de Dumnezeu cu toate darurile trupești și sufletești, fiind fără prihană și fără păcate personale.

Sfântul Simeon o numește „preanprihănită și preacurată fecioară” și explică: „O numesc pe aceasta neprihănită și preacurată în asemănare cu noi, oamenii de atunci, comparând-o cu aceia și cu noi, robii ei; față de Mirele ei însă și Părintele Aceluia, ea e om, dar e curată și preacurată, și mai curată, și mai neprihănită decât toți oamenii din toate neamurile. Pe aceasta a ales-o pentru Fiul Său”²⁴. Din această repetiție: „curată și preacurată, și mai curată, și mai neprihănită”, observăm cât de mult au insistat Părinții când a fost vorba de curăția sufletească a Maicii Domnului.

Maica Domnului a ajuns culmea la care vrea să ridice Dumnezeu făptura. Noi înaintăm treptat spre o astfel de stare, spre o putere în care ea se află încă de pe acum, primind, pe măsura deschiderii noastre, o lucrare care este și a lui Dumnezeu ca izvor al ei, dar și a Maicii Lui prin participare²⁵. Sfântul Maxim Mărturisitorul, referindu-se la fecioria Născătoarei de Dumnezeu, arată că nașterea s-a făcut în chip minunat, fără de sămânță, iar Fecioara Maria a rămas fecioară și după naștere: „zămislirea Lui (Hristos) s-a făcut în chip minunat, fără de sămânță, iar nașterea, mai presus de fire, fără stricăciune, căci Dumnezeu, născându-Se din maică, îi strângea prin naștere legăturile fecioriei mai mult decât firea”²⁶.

Fecioară să nască și după naștere să rămână fecioară, este o altă antinomie a credinței creștine. Rațional, este un nonsens, dar privit cu ochii credinței, nimic nu se arată mai adevărat decât fecioară să nască pe Dumnezeu sub umbrirea Sfântului Duh și după naștere să rămână fecioară.

„Creștinismul venerează nu simplul fecioria, ci fecioria care «naște», care rodește, pe Fecioara-Mamă.”²⁷

4. Maica Domnului – prea-filocalică Mireasă

Dumnezeu, descoperind în Fecioara Maria toată taina smereniei, acel maximum, acel total al învrednicirii omenesți de a primi, aceasta L-a făcut să Se dăruiască, de asemenea, total în toată smerenia Sa dumnezeiască²⁸.

²² Pr. Drd. Nicolae Bălașa, *Maica Domnului în iconomia mântuirii, după învățătura ortodoxă*, în „Mitropolia Olteniei”, anul XLIII, nr. 1/1991, p. 24.

²³ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocși și catolici*, în „Ortodoxia”, an 1950, nr. 4, p. 606.

²⁴ Sfântul Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, p. 139.

²⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Maica Domnului ca mijlocitoare*, în „Ortodoxia”, nr. 4/1952, p. 126.

²⁶ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Tâlcuire la Tatăl nostru*, în „Filocalia rom.”, vol. II, p. 86.

²⁷ Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, *Jertfă și răscumpărare*, teză de doctorat în teologie, în „Glasul Bisericii”, nr. 1-2/1973, p. 113.

²⁸ Ieroschim. Daniil Sandu Tudor, *Scrieri I*, Editura Christiana, București, 1999, p. 70.

Acest lucru îl surprinde Sfântul Simeon Noul Teolog atunci când vorbește despre Maica Domnului ca Mireasă: „Asemănatu-s-a Împărăția cerurilor, împăratului care a făcut nuntă fiului său și a chemat pe mulți. De *care* împărat vorbește, dacă nu de Însuși Tatăl Său și Dumnezeu? Și cui altcuiva a făcut nuntă, dacă nu Fiului Său Unul-Născut și Domnului Dumnezeuului nostru Iisus Hristos Însuși? Dar cu cine sau cu ce împărat a primit Stăpânul și Împăratul tuturor să facă înțelegerea de căsătorie? Fiecare din noi, oamenii, când vrea să aducă o mireasă fiului său, se grăbește să ia pe fiica celui mai de vază și mai slăvit și mai bogat. Pe cine va găsi deci Dumnezeu deopotrivă cu El, ca să-și aducă Sieși mireasă de la El? Căci zice proorocul: «Cel ce ține în mâna Lui marginile pământului și pe cei ce locuiesc în el, ca pe niște lăcuste» (Isaia 40, 22). Iar în alt loc zice: «Dumnezeu cel veșnic, Care a întocmit marginea pământului» (Isaia 40, 28) și «a întemeiat pe nimic stâlpii lui» (Iov 38, 4-6). Iar David zice: «Cel ce privește la pământ și-l face să se cutremure» (Psalmul 103, 32). Deci Cel ce este așa, să vedem a cui fiică a luat mireasă și a făcut nuntă Fiului Său. Vreți să aflați a cui? Mărimea coborârii Lui îmi ametește gândul și mă cutremur să v-o spun. Dar încrezându-mă în bunătatea Lui, voi spune: și-a luat mireasă pe fiica celui ce s-a răzvrătit împotriva Lui și a celui ce a săvârșit desfrânare și ucidere: ca să spun așa, a unui desfrânat și ucigaș²⁹. Este vorba despre o nuntă mistică între Dumnezeu și oameni. Fecioara Maria este mireasa lui Dumnezeu, unită cu El printr-o nuntă mistică, ea prin învoire de bunăvoie, făcând posibilă întruparea Fiului lui Dumnezeu. Trupul luat prin ea, Hristos l-a făcut ca templu sfânt pentru Sine Însuși.

În continuare, Sfântul Simeon ne vorbește despre negrăita coborâre a lui Hristos la noi, arătându-ne pildă de smerenie: „Vezi ce bunătate și coborâre de negrăit? Vezi ce covârșitoare iubire de oameni? Vezi mărimea iubirii și bunătății? Învață de aici, tu, cel ce-ți închipui lucruri mari despre tine, să te smerești și să fii modest, și niciodată să nu te înalți asupra cuiva, chiar dacă ai fi cel mai mare împărat dintre împărați, cel mai vestit dintre conducători, cel mai bogat dintre toți bogații; învață privind la Domnul tuturor, la Sfântul sfinților, la fericitul Dumnezeu și singurul Stăpânitor, la Cel ce locuiește în lumina neapropiată (I Timotei 6, 15-16), care coboară astfel și-și aduce mireasă Fiului Său Unul-Născut de la cel ce s-a răzvrătit, El, Cel nevăzut, Cel necuprins, Cel nepătruns, Făcătorul și Ziditorul tuturor, pentru tine și pentru mântuirea ta.

Și cine e cel ce a săvârșit ucidere și desfrânare, pe a cărui fiică și-a ales-o Sieși ca mireasă? David, fiul lui Iesei, care a omorât pe Urie și a preacurvit cu femeia lui (Regi 11, 2-5). Pe fiica acestuia, pe Maria, preaneprihănită și preacurata Fecioară, a ales-o El de mireasă³⁰.

Sfântul Simeon mai arată că această nuntă este „preaneprihănită și preanecunoscută săvârșită cu ea și în ea, datorită căreia Fiul lui Dumnezeu e din ea și sfinții sunt din El”³¹.

²⁹ Sf. Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, pp. 138-139.

³⁰ *Ibidem*, p. 139.

³¹ *Ibidem*, p. 144.

Cuvântul către Maica Domnului a unui iubitor de înțelepciune filocalică a luat, de asemenea, formă de doxologie manifestată în rugăciune și cântare, mulțumire și recunoștință:

„Prea-sfântă, prea-mărită, prea-frumoasă,
 Prea-filocalică Mireasă!
 A nimburilor toate Împărăteasă!
 Tu ești Maica binevoitoare
 și dăruitoare
 a tuturor celor sfinte:
 zestrea cea vie a bunelor haruri,
 celor din Taine, celor din Daruri,
 din odoare, din palme și din cuvinte.
 Ești Marea predanie îmbietoare
 și mult strălucitoare
 a toată Iconomia de binecuvântări,
 ca un policandru cu șapte lumânări
 înaintea Marelui tron dumnezeiesc
 pentru care toți îngerii și sfinții te preamăresc”³².
 Același autor continuă doxologia astfel:
 „Și ai la Ierusalimul cerului, grabnic ajutori,
 Pe toți cei ce sunt ai «lepădării de sine»
 fiii Tăi sârguitori,
 Toți cei ai cetelor de aschitei, de pustnici,
 de anahoreți,
 spița ta toată de duhovnici înțelepți,
 ce au în grija lor comori de binecuvântare,
 toate cele lămuritoare, curățitoare și îndreptătoare
 ale neprihănirii și milostivirii Tale nețârmurite,
 toate cele ce la un loc sunt numite
 «Gnoza cea curată» sau Moștenirea Sfinților
 și pe care ni le pui la îndemână vădite
 prin slovele, psalmele și vorbele Părinților,
 pentru ca de-a pururi nu vom ști a Te lauda,
 a Te cinsti, a Te preamări decât numai cântându-ți așa:
 Bucură-te, Spadă oblăduitoare a predaniei isihaste...”³³.

5. Maica Domnului, urzitoare de nesfârșită rugăciune

Dacă pe sfinți, care sunt „prieteni” sau „casnici” apropiați ai lui Dumnezeu, îi chemăm ca ei să fie solitori și împreună-rugători cu noi la Dumnezeu, Prea Sfintei Fecioare Maria îi cerem nu numai să se roage pentru noi, ci ea însăși să ne

³² Ieroschim. Daniil Sandu Tudor, *op. cit.*, p. 43.

³³ *Ibidem*, pp. 58-59.

ajute, în calitate de Maică a Fiului lui Dumnezeu, fapt de care se leagă mijlocirea ei specială pentru noi³⁴.

Referitor la acest lucru, Petru Damaschinul spune: „Cu adevărat Născătoare de Dumnezeu Te mărturisim pe Tine, cei mântuiți prin Tine, fecioară curată, mărindu-Te împreună cu cetele netrupești...”³⁵.

În acest sens, Părintele Dumitru Stăniloae menționează: „toți scriitorii bisericești bizantini socotesc că ceea ce a avut atingere cu Hristos rămâne mai departe izvor de putere dumnezeiască. Faptul de a fi avut atingere cu Hristos nu aparține numai trecutului, ci are o permanentă actualitate. Iar mai intim a fost unit cu Hristos sânul Maicii Domnului.

Bizantinii socotesc unirea aceasta permanentă, Fiul rămânând unit cu Maica și după naștere, cum rămâne veșnic unit cu Tatăl. De aceea, sânul Maicii Domnului e izvor de energie în mod direct³⁶.

Maica Domnului se află pe culmile cele mai înalte, neexprimat de înalte, ale curăției și ale rugăciunii. Părintele Stăniloae, referindu-se la aceasta, menționează: „Nu e copilăresc lucru să fie socotită exterioară lui Hristos, exterioară Duhului Sfânt și bogăției Lui de lumină și har, în lucrarea ei de nesfârșită rugăciune? Ea se umple de Duhul Sfânt tocmai prin rugăciune, mai bine zis e plină mereu de Duhul Sfânt întrucât e mereu în neîntreruptă rugăciune³⁷. Ea dăruiește direct din bogăția pe care o are cu ea, de la Dumnezeu, în baza unirii ei maxime cu Hristos. Hristos a fost unit cu ea trupește până la naștere, rămâne unit cu ea, mai desăvârșit decât cu oricine, și după aceea, în mod spiritual, tainic. Părintele Stăniloae, în consens cu scriitorii bisericești, arată că prin Maica Domnului ni se dau nu numai darurile, ci și harurile, „întrucât Hristos lucrează asupra noastră din ea și întrucât intenția Lui răspunde intenției ei și se unește cu ea; pe de altă parte, prin ea nu ni se dă propriu-zis harul mântuitor, ci numai daruri, întrucât nu intenția ei cu privire la noi ne mântuiește de fapt, ci intenția lui Hristos Cel nedespărțit de ea; intenția ei, luată în sine, ne este numai spre ajutor, prin rugăciunile către Fiul ei și prin ceea ce poate emana direct din ea însăși această intenție a celei pline de har... Toți admitem că harul dumnezeiesc curge din locașul bisericii, din Hristos care a binevoit să se sălășluiască înlăuntrul ei. Dar dacă-i așa, nu curge el într-un mod incomparabil mai deplin din Maica Domnului, în care Hristos a binevoit să se sălășluiască mai deplin ca în orice biserică?”³⁸, ea fiind, în viziunea ortodoxă, cel mai înalt arhieru după Hristos³⁹.

Teofan al Niceii afirmă că toate darurile s-au revărsat din omenitatea lui Hristos, întâi în Maica Sa și din aceasta în noi și cu toate acestea, menționează

³⁴ Ierom. Drd. Irineu Pop, *Maica Domnului în viața Bisericii și evlavia credincioșilor ortodocși*, în „Ortodoxia”, nr. 3/1984, p. 409.

³⁵ Petru Damaschinul, *op. cit.*, p. 95.

³⁶ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 92.

³⁷ *Ibidem*, p. 124.

³⁸ *Ibidem*, pp. 118, 121.

³⁹ Pr. Prof. Ioasaf Ganea, *Învățătura despre Maica Domnului în Biserica Ortodoxă Română*, anul XCVIII, nr. 9-10, p. 977.

Părintele Stăniloae, Maica Domnului nu întrerupe contactul direct al oamenilor cu Mântuitorul Hristos, cu care ea stă unită cel mai mult, având cel mai deplin har, fiind mai plină decât orice de energie dumnezeiască revărsată din umanitatea Lui. Ea e mai mult în Hristos sau are pe Hristos mai mult în ea (în sens ontologic sau psihologic)⁴⁰.

Strict vorbind, Maica Domnului nu ne împărtășește harul ca pe ceva care-i aparține ontologic, căci atunci am nega puterea dumnezeiască a Mântuitorului și a Sfințelor Taine, nu este Hristos înainte de Hristos, mijlocirea ei nu ne împiedică să avem legături în mod direct cu Mântuitorul, însă harul care ne vine de la Hristos, ni se comunică prin Sfânta Fecioară. În acest sens, ea este și dăruitoare. Unii dintre Părinți au folosit mai mult expresii referitoare la rolul de rugătoare și mijlocitoare al Maicii Domnului, pe când alții s-au referit mai mult la rolul ei de dăruitoare. Însă, chiar dacă unii au folosit numai o categorie de expresii, nu le-au interzis pe celelalte, manifestând conștiința că expresiile folosite de ei nu numai că nu epuizează, dar nici nu explicitează taina, misterul, ci le vehiculează, le comunică, fiind învăluți de ele. Rolul de rugătoare al Maicii Domnului se ține în echilibru cu cel de Împărăteasă, de Stăpână, de Dăruitoare, căci „a vedea în Maica Domnului numai pe rugătoarea, ar însemna să o dezbrăcăm de majestatea împărătească, de haina aurită în care e împodobită, s-o coborâm de pe Scaunul cel de-a dreapta Fiului, pe care a așezat-o Fiul ei, precum și a o priva de rolul de rugătoare, ar însemna să o considerăm nu îndumnezeită, ci Dumnezeu prin ea însăși. Cei ce vor să golească expresiile: Împărăteasa, Stăpâna, Dăruitoarea, cea care șade de-a dreapta Fiului, de orice conținut, coborând-o la nivelul Sfântului în general, ar trebui să explice de ce asemenea titluri se acordă de Biserica exclusiv Maicii Domnului, nu și Sfinților și Îngerilor”⁴¹.

Deoarece Sfânta Scriptură menționează că singurul mijlocitor al mântuirii noastre este Domnul nostru Iisus Hristos (Fapte 4, 12; I Timotei 2, 5-6; I Ioan 2, 1) e necesar să se înțeleagă faptul că aceste texte au în vedere mântuirea obiectivă, ceea ce nu exclude ajutorarea Sfintei Fecioare, al îngerilor și al sfinților în mântuirea subiectivă (II Corinteni 13, 9; 1, 9-11; I Tesaloniceni 1, 2-3). Acțiunea ei de mijlocitoare se vedește încă din timpul activității pământești a Mântuitorului. Mijlocirea ei o revelează cele întâmplate la Cana Galileii (Ioan 2, 3-10), când, la rugămintea Fecioarei Maria, Mântuitorul săvârșește prima minune. Ca Maică a Domnului, ea este în cea mai mare apropiere de Fiul ei, astfel ea este persoana care face legătura între cer și pământ și mijlocește între om și Dumnezeu. Astfel, Maica Domnului este nădejdea tuturor creștinilor, este acoperământul și mângâierea oamenilor, este scăparea și mijlocitoare între oameni și Dumnezeu, pentru continua înălțare a tuturor spre Dumnezeu.

Ea e singura care nu numai că păstrează toată bogăția lui Dumnezeu, dar și împarte tuturor, îngerii și oameni, din strălucirile mai presus de fire și darurile dumnezeiești și duhovnicești, pe care Dumnezeu le dă întregii zidiri⁴². În acest

⁴⁰ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Maica Domnului ca mijlocitoare*, în „Ortodoxia”, nr. 1-3/1952, pp. 79, 84.

⁴¹ *Ibidem*, p. 109.

⁴² Teoclit Dionisiatul, *op. cit.*, p. 20.

sens, Sfântul Siluan Athonitul mărturisește: „Într-o zi, pe când eram un tânăr frate sub ascultare, mă rugam înaintea icoanei Maicii Domnului și rugăciunea lui Iisus a intrat în inima mea și a început să se rostească de la sine”⁴³. Ieroschimona-hul Daniil Tudor spunea despre Fecioara Maria: „această Floare a neprihăririi care a rodit pe Dumnezeu în ramura lui Iesei nu este decât carne de rugăciune”⁴⁴. Același autor, în *Imnul acatist la Rugul Aprins*, scrie:

„Cine este Aceasta, ca zorile de albă și curată?
E Împărăteasa rugăciunii, e rugăciunea întrupată.
Stăpână Porfirogenetă și Doamnă a diminetii,
Logodnica Mântuitorului, Preschimbător al vieții,
spre Tine, noi alergăm, arși, mistuiți de dor!
Ia-ne și pe noi părtași ai sfântului munte Tabor
și fă-Te și nouă
umbră și rouă...
ca să-ți strigăm cu toată făptura
într-o deplină închinăciune:
Bucură-te Mireasă urzitoare de nesfârșită rugăciune...
și Precurată...
Dragostea Lui să ne fie de nelipsit
cu Numele de slavă de suflet lipit.
și cu fiece fir smerit de răsuflare
să se aprindă în noi a Numelui chemare.
Să ne ardem de pară în Dumnezeu
din toată dragostea Numelui Său”⁴⁵.

Maica Domnului s-a consacrat de la început lui Dumnezeu pe care nu-L vedea și Căruia Îi vorbea numai în rugăciune, se consacrase unui templu pământesc și trecător, templul din Ierusalim, apoi se va consacra Dumnezeului întrupat, Fiului lui Dumnezeu devenit și Fiul ei. Ea L-a iubit pe Mântuitorul înainte de a-L iubi cineva dintre oameni și nimeni dintre oameni nu L-a iubit așa de mult ca ea. Ea a fost pentru toți sfinții model de sfințenie, râvnă, nevoită și liniștire. Ea este și cea mai mare și mai înțeleaptă făptură care s-a nevoit, prima și cea mai mare isihastă, pentru că „deși L-a născut (pe Hristos) și trupește, dar L-a avut întreg în sine totdeauna și-L are și acum și pururea, și duhovnicește, și-L are la fel, în chip nedespărțit”⁴⁶, astfel, Hristos, care a fost unit cu ea trupește până la naștere, rămâne unit cu ea, mai desăvârșit decât cu oricine, și după aceea în mod spiritual, tainic”⁴⁷.

⁴³ *Ibidem*, p. 41.

⁴⁴ Ieroschim. Daniil Sandu Tudor, *Dumnezeu-Dragoste*, Editura Christiana, București, 2000, p. 224.

⁴⁵ Idem, *Imn Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu*, Condac I și V, în *Scrieri I*, Editura „Christiana”, București, 1999, pp. 24, 36.

⁴⁶ Sf. Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, p. 144.

⁴⁷ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, pp. 106-107.

6. Preacinstirea Maicii Domnului

Orice credincios ortodox știe că în ordinea vieții morale și sacramentale, Maica Domnului este modelul suprem al viețuirii noastre în Hristos. Ea s-a ridicat la culmea desăvârșirii, ea care a fost aleasă dintre toți oamenii, pentru a deveni altar curat al Fiului Său iubit. Credinciosul o venerază cu conștiința că, cinstind-o pe ea, îl preamărim pe Hristos. Preasfânta Fecioară s-a bucurat de o cinstire deosebită din partea credincioșilor încă din timpul vieții, deoarece persoana ei a fost mereu asociată în chip firesc cu cea a divinului Mântuitor. În acest sens, Petru Damaschinul spune: „Născătoare de Dumnezeu, pe tine te măresc cetele îngerilor și ale oamenilor”⁴⁸. Tot el o numește „vița cea adevărată, care a odrăslit rodul vieții, singura Născătoare de Dumnezeu, ceea ce ești mai cinstită decât Heruvimii...”⁴⁹.

Observăm că, atunci când descriu necuprinsele măreții ale Maicii Domnului, cuvântul sfinților deodată devine cântare, laudă și preamărire. Ei știau că oricâte ar spune despre ea, niciodată nu vor găsi cuvinte să cânte îndeajuns pe Maica Domnului, necunoscând limite pentru preamărirea ei. De asemenea, niciodată nu vor putea exprima adâncimea tainei și nici a o lăuda după cuviință. „Și nimeni nu poate întreba despre ale Tale. Pentru că sunt mai presus de fire, de minte și de înțelegere”⁵⁰. Așa că, cel mai înalt mijloc de a slăvi pe Maica lui Dumnezeu e de a întrebuința „imnul tăcerii”. Aceasta nu înseamnă răceală și lipsă de mare evlavie iubitoare, ci, dimpotrivă, cel mai adânc jar al inimii. Să cinstim pe Împărăteasa Cerului, urmând-o deplin în smerenie și supunere încât să facem ceea ce și a făcut ea, ca să ne putem învrednici de înfierea ei.

Fiii Maicii Domnului cunosc plinătatea rodnică și sacră a votului tăcerii. Îndeosebi ei sunt marea armată tăcută a monahilor isihăști⁵¹. Și noi știm că tăcerea celor isihăști rugăciune este.

---

⁴⁸ Petru Damaschinul, *op. cit.*, p. 86.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 95.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Ieroschim. Daniil Sandu Tudor, *op. cit.*, p. 75.

The Mother of God in the Philocalic literature

The author of the study „Mother of God in the Philocalic literature”, Mrd. Liviu Petcu, analyses the presence of the Mother of God in the Philocalic Fathers. The dogmas about the Virgin Mary in the Orthodox Church are in direct connection with the dogma of holiness.

Among the multitude of appellatives of the Mother of God the author analyses: Theotokos (St. Teoclitos, Peter Damascene, Simeon the New Theologian), Most Pure, mother of unending prayer et caetera.

The author concludes affirming the traditional teaching of the Church concerning the veneration of the Mother of God: She is „more venerated than the Cherubim and more glorified than the Seraphim”.